

Werken met de taalprofielen uit Begrijpend lezen 3.0 van Cito

De ene leerling met een zwakke score op begrijpend lezen is de andere niet. De taalprofielen en het bijbehorende stroomdiagram in de nieuwe toetsen *Begrijpend lezen 3.0* van Cito helpen de remedial teacher om optimaal in te spelen op de behoeften van de leerling. In dit artikel maak je kennis met deze taalprofielen en hoe je ze tijdens de remedial teaching effectief kunt inzetten.

• Judith Hollenberg en Ineke Jongen

Brian zit in groep 5 en scoort bij technisch lezen en begrijpend lezen een vaardigheidsniveau V, oftewel ver beneden gemiddeld. Bij begrijpend luisteren scoort hij gemiddeld, namelijk een vaardigheidsniveau III. Bij woordenschat behaalt hij een vaardigheidsniveau IV en scoort hij dus net beneden het landelijk gemiddelde. Jelte zit ook in groep 5 en scoort bij technisch lezen en woordenschat boven het landelijk gemiddelde, namelijk vaardigheidsniveau II. Bij begrijpend lezen en begrijpend luisteren is zijn vaardigheidsniveau echter V, dus ver beneden het gemiddelde. Beide leerlingen vallen uit bij enkele onderdelen van taal. Deze leerlingen vragen echter om een verschillende aanpak. Aan welke taalonderdelen moet extra aandacht besteed worden? Om deze vraag te beantwoorden, beschrijft Cito bij de toetsen *Begrijpend lezen 3.0* verschillende taalprofielen. In de tabel hiernaast staat een samenvatting van deze taalprofielen. De profielen helpen om toetsresultaten voor de verschillende taalonderdelen in samenhang te bekijken. Zo heb je als remedial teacher houvast om de scores te vertalen naar het handelen.

In de tabel staat met een '+' of een '-' bij elk leergebied aangegeven of een leerling zwak ('-') of (boven)gemiddeld ('+') scoort op de betreffende toets. In Taalprofiel 3 heeft het resultaat op de toets *Woordenschat* geen invloed op de beschrijving van het betreffende taalprofiel. Daarom staat daar '+' of '-'.

Werken met de taalprofielen

Taalprofiel 3 past bij Brian. Hij is een zwakke lezer. Zowel bij technisch lezen als bij begrijpend lezen scoort hij benedengemiddeld. Zijn gemiddelde score bij begrijpend luisteren laat zien dat hij wél tekstdelen met elkaar in verband weet te brengen als het gesproken teksten betreft. Brians leerkracht besluit als eerste te investeren in technisch lezen. De verwachting is dat de score bij begrijpend lezen bij Brian automatisch toe zal nemen als het technisch lezen verbetert. Mocht de extra aandacht voor technisch lezen niet genoeg opleveren, dan is dat een aanwijzing dat Brian wellicht meer auditief is ingesteld. Voor hem is het dan gemakkelijker om informatie uit gesproken teksten te verwerven. Als dat het geval is dan is het wenselijk om de vaardigheid begrijpend lezen extra te stimuleren. Zeker met het oog op alle studieteksten die Brian in het voortgezet onderwijs voorgelegd zal krijgen. Daarnaast is het goed om wat extra aandacht aan de woordenschat van Brian besteden.

Taalprofiel 6 past bij Jelte. Bij hem zijn de voorwaarden voor een goed begrip van gesproken en geschreven teksten aanwezig. De zwakke scores bij begrijpend lezen en begrijpend luisteren komen vermoedelijk voort uit problemen met hogere begripsprocessen. Jelte heeft moeite om de juiste verbanden tussen de gegeven informatie te leggen. Hoewel dit in de praktijk vaak lastig te oefenen is, is het wenselijk dat de leerkracht of een remedial teacher meer instructie geeft op dit gebied. De leerkracht zorgt dat Jelte en enkele andere leerlingen waarbij de begripsprocessen moeizaam verlopen extra instructie en oefening krijgen aan de instructietafel. De leerkracht besteedt vooral veel aandacht aan het voordoen van strategieën door hardop denkend te vertellen hoe zij tot een antwoord op de vraag komt. Hierbij geeft de leerkracht aandacht aan zowel begrijpend luisteren als begrijpend lezen.

Tabel: Taalprofielen op basis van resultaten op vier leergebieden

Taalvaardigheden LVS-toetsen Cito				Taalprofiel	Toelichting
BLe	TL	BLui	WS		
+	+	+	+	Taalprofiel 1	De leerling scoort overal gemiddeld of bovengemiddeld en kan dus meedoen met het groepsplan. Aandachtspunt is om deze leerling voldoende uitdaging te bieden. Bij een bovengemiddelde score bij meerdere taalvaardigheden kun je overwegen de leerling een ander aanbod te geven dan de rest van de groep, bijvoorbeeld door verrijken, verdiepen en/of versnellen.
+	-	+	+	Taalprofiel 2	De leerling maakt efficiënt gebruik van compensatiestrategieën. Extra aandacht voor technisch lezen is wenselijk om voldoende groei bij begrijpend lezen te behouden.
-	-	+	+ of -	Taalprofiel 3	De vaardigheden die voorwaarde zijn voor begrijpend lezen zijn ontoereikend, het begrip is gezien de score bij begrijpend luisteren echter wel aanwezig. Extra aandacht voor technisch lezen komt het begrijpend lezen mogelijk ten goede.
-	-	-	+	Taalprofiel 4	De leerling heeft niet alleen moeite met technisch lezen, maar ook met de hogere begripsprocessen zoals het leggen van verbanden. Specifieke aandacht voor deze processen is, naast aandacht voor technisch lezen, wenselijk.
-	-	-	-	Taalprofiel 5	De vaardigheden die voorwaarde zijn voor begrijpend lezen en begrijpend luisteren (technisch lezen en woordenschat) vormen een probleem. Hier moet in elk geval aandacht aan besteed worden.
-	+	-	+	Taalprofiel 6	De vaardigheden die voorwaarde zijn voor een goed begrip van (geschreven en gesproken) teksten zijn aanwezig. Er is aandacht voor de hogere begripsprocessen nodig.
-	+	-	-	Taalprofiel 7	Door de zwakke woordenschat zijn er problemen op woordniveau van gesproken en geschreven teksten. (Mede) hierdoor heeft de leerling moeite om tot een goed tekstbegrip te komen.

BLe = Begrijpend lezen TL = Technisch lezen BLui = Begrijpend luisteren WS = Woordenschat

+ OF -?

Bij het vaststellen van het taalprofiel dat bij jouw leerling past, kijk je hoe een leerling scoort op elk taalonderdeel. Als richtlijn voor wanneer een onderdeel om extra aandacht vraagt, kun je vaardigheidsniveau V gebruiken. Dit betekent immers dat de leerling zwak scoort. Als je de indeling A-E hanteert, kun je het best uitgaan van D- en E-leerlingen. Ben je gewend te kijken naar het functioneringsniveau, dan is een achterstand van meer dan een jaar tot de groep een maat om de score als aandachtspunt aan te merken.

Voor elke leerling het onderwijs dat bij hem past

Elke leerling is uniek en elke leerling vraagt dus om een eigen aanpak. De taalprofielen zijn een effectief hulpmiddel om vast te stellen hoe je het onderwijs voor leerlingen die op één of meerdere gebieden bij taal uitvallen, zo goed mogelijk op hun mogelijkheden en behoeftes kunt afstemmen. Zo benut je toetsresultaten optimaal en krijgt elke leerling het onderwijs dat bij hem of haar past.

Correspondentieadres: volgsysteem-po@cito.nl

JE EIGEN OBSERVATIES TELLEN OOK!

In veel gevallen passen toetsresultaten bij het beeld dat je van een leerling hebt. Toch kunnen toetsresultaten je in sommige gevallen verrassen. Zo kan een leerling hoger scoren dan verwacht. Het omgekeerde is uiteraard ook mogelijk: de score van de leerling valt tegen. Voordat je bekijkt welk taalprofiel bij een leerling past, is het belangrijk om na te gaan of de toetsresultaten overeenkomen met je eigen beeld van de leerling. Wanneer de toetsscore laag is terwijl jouw observaties en resultaten op methodetoetsen laten zien dat de leerling meer in zijn mars heeft, dan kun je de vraag of de leerling zwak scoort bij het betreffende taalonderdeel met 'nee' beantwoorden. De taalprofielen zijn een hulpmiddel en de grenzen tussen zwak en niet zwak zijn niet zo zwart-wit. Het belangrijkste is dat je de resultaten op de verschillende leergebieden in relatie tot elkaar plaatst. En wel op zo'n manier dat er een handelingsplan ontstaat dat bij de leerling past.

Judith Hollenberg is ontwikkelingspsycholoog. Ze werkt als toetsdeskundige bij Cito, daar werkt ze aan de ontwikkeling van nieuwe toetsen. Ook houdt ze zich bezig met het maken van materialen, zoals artikelen en presentaties, die scholen ondersteunen bij het werken met toetsen en toetsresultaten.

Ineke Jongen is taalkundige. Zij werkt als toetsdeskundige bij Cito. Zij ontwikkelt vooral toetsen op het gebied van technisch en begrijpend lezen voor het basisonderwijs.